

Protokół

obrał sejmowych z dnia 24. Kwietnia 1866. roku.

Posiedzenie siedmdziesiąte szóste.

Obecni: Marszałek xiążę Leon Sapieha.

Sekretarze: Geringer, Kulczycki, Sawczyński i Ludwik hr. Wodzicki.

C. k. Komisarz rządowy: radca dworu Possinger.

Posłów obecnych z początku 103, w ciągu posiedzenia 124.

Marszałek otwiera posiedzenie o godzinie 10. minut 40.

Protokół posiedzenia poprzedniego, odczytany przez sekretarza posła Geringera, przyjęto z zastrzeżeniem, aby §§. 2. i 3. ustawy o konkurencyi kościelnej, na posiedzeniu wczorajszym częściowo zmienione, były w protokóle dosłownie nmieszczone, nie zaś te tylko ustępy, które zmianom uległy.

Wnioski posła Krzeczunowicza:

1. aby umieścić w protokóle wyszczególnienie wszystkich miejsc, w których siedziby urzędów powiatowych uchwalono; — 2gi. aby w ogólności umieszczano w protokółach brzmienie dosłowne tych uchwał nawet, które podług wniosków komisji bez żadnych zmian przyjętemi były — Izba odrzuca.

Odczytano dalszy ciąg wniesionych do Sejmu petycyj od liczby 2662 do liczby 2635 włącznie, z których 19 odsełają się wprost do Wydziału krajowego.

Sekretarz poseł Kulczycki odczytuje interpelacyę posła Kowbasiuka do p. Komisarza rządowego, tycząca się gminy Soroka, w powiecie gwozdeckim, którato kilkakrotnie podawała do urzędów o zwrot poniesionych kosztów przy budowaniu drogi stanisławowsko-herodenieckiej, lecz bez skutku. Interpelujący i 17 innych podpisanych upraszają p. Komisarza rządowego o zarządzenie odpowiednich kroków do zbadania tej sprawy i wymierzenia sprawiedliwości.

Komisarz rządowy odpowiada na interpelacyę posła Golejewskiego z dnia 24. Marca do liczby 2736, że na rachunek zaległości za drogę sielco-zaleszczycką gminom przynależnych, Rząd zaasygnował tymczasowo kwotę 4.000 złr., gdy z powodu zalegających jeszcze należyci rachunki ostateczne wykończonemi być nie mogły.

Z porządku dziennego dalszy ciąg rozpraw nad ustawą o konkurencyi kościelnej, mianowicie §. 4. teje ustawy.

Sprawozdawca poseł Kabał.

Poseł Krzeczunowicz wnosi następujące brzmienie paragrafu do umieszczenia między §§. 3. a 4. :
„Wydatki w §. 3. lit c) wskazane, 15 złr. rocznie przenoszące, ponosi paroch sam wtedy, jeżeli jego dochód czysty przynajmniej o 100 złr. jest wyższym od należącey mu kongruy, w przeciwnym zaś razie ponosi on z tych wydatków tylko takie, które jednorazowo nie przekraczają 10 złr.“

Ewentualnie zaś wnosi poseł Krzeczunowicz odesłanie wniosku swojego do komisji, celem związania dodatkowego paragrafu loicznie z całą ustawą, umieszczeniem go bądź jako §. 4., lub jako ostatni następ §. 3.

Izba wniosek p. Krzeczunowicza przyjmuje jako ostatni ustęp do lit. c) §. 3.

Poseł Gniewosz wnosi następującą treść ustępu pierwszego §. 4. zamiast proponowanego przez komisję ustępu :

„Do innych wydatków budowniczych przy plebańskich zabudowaniach mieszkalnych i gospodarskich przyczyniać się powinien paroch wtedy, jeżeli czysty dochód parafii przenosi kongruę, a to w ten sposób, iż opłacać będzie co roku do funduszu konkurencyjnego od nadwyżki, która kongruę przenosi, a mianowicie od nadwyżki do 200 złr. 3%, od wyższej 8%.“

Poseł hr. Russocki wnosi, aby ustęp ten §. 4. brzmiał:

„Jeżeli roczny dochód wynosi kwotę 400 złr., mają parochowie do funduszu konkurencyjnego co roku opłacać 3% od czystego dochodu; ci zaś, których dochód przenosi kwotę 400 złr., oprócz powyższych 3%, od przewyżki nad 400 złr. opłacać będą jeszcze 5%, zatem razem 8% do tegoż funduszu.“

Poseł Krzczunowicz wnosi znowu zamiast tegoż ustępu:

„Do innych wydatków budowniczych przy plebańskich zabudowaniach mieszkalnych i gospodarskich przyczyniać się winien paroch wtedy, jeżeli czysty dochód z parochii nie jest mniejszy jak 400 złr., i nie mniejszy jak kongrua jemu należąca.

Od nadwyżki, przynoszącej ten dochód, opłacać winien paroch co roku do funduszu konkurencyjnego, a mianowicie: od nadwyżki nie przekraczającej 100 złr. 3%, od nadwyżki nie przekraczającej 200 złr. 5%, od nadwyżki zaś większej 8%.“

Komisarz rządowy daje wyjaśnienia co do zapytania o kongruę, tudzież co do sposobu obliczenia czystego dochodu.

Poseł Gaiwosz cofnął swój wniosek, przyłączając się do wniosku posła Krzczunowicza. Wniosek posła hr. Russockiego upada, a przyjęto wniosek posła Krzczunowicza, przez co upadł ustęp pierwszy §. 4. — Ustęp drugi przyjęto podług projektu komisji.

Przy §. 5. wnosi poseł x. Kuryłowicz, aby część wydatków podług wniosku komisji, na patronów kościoła na jedną szóstą oznaczonych, zmienić w tej myśli, aby na patronów przypadła połowa wydatku, jaki po strąceniu środków w §§. 1.—4. wymienionych, i po strąceniu kosztów roboty ciągłej i pieszej pozostanie niepokryty.

Poseł Stocki wnosi, aby wysokość udziału patronów kościoła w powyżej wymienionych wypadkach oznaczyć na jedną czwartą część.

Po zamknięciu dyskusji mowcami jeneralnymi obrani: za wnioskiem komisji poseł Starowiejski, przeciw poseł x. Fortuna.

Przy głosowaniu wnioski posłów x. Kuryłowicza i Stockiego upadają, a Izba §. 5. przyjmuje podług wniosku komisji.

Po dwugodzinnej przerwie przystąpiono do dalszych rozpraw nad ustawą o konkurencji kościelnej.

§. 6 przyjęto bez zmiany według projektu komisji.

Do §. 7. poseł Gniewosz stawia poprawkę, a mianowicie:

„Duchowne korporacje winny przy parochiach do nich wcielonych ponosić wszystkie koszty w §. 1. wymienione, jeżeli nie udowodnią, że od pokrycia tych kosztów całkiem, lub tylko w części są uwolnieni.“

Ewentualnie zaś, gdyby to było nieprzyjętem, stawia tenże poseł drugą poprawkę, a mianowicie:

„Duchowne korporacje winny przy parochiach do nich wcielonych przyczyniać się do pokrycia kosztów w §. 1. wymienionych, datkiem na patronów przypadającym (§. 5.) i połową reszty wydatków po odstrąceniu kosztów roboty ciągłej i pieszej, o ile obowiązku do mniejszej prestacji nie udowodnią.“

Izba przyjmuje §. 7. podług brzmienia pierwszej poprawki posła Gniewosza.

Do §. 8. wnosi poseł Starowiejski poprawkę, aby po alinei pierwszej wniosku komisji umieszczonym był dodatek:

„Wydatki na robotę ciągłą i pieszą ponoszą w równych częściach, wyjąwszy patrona i jego rodziny, wszyscy parafianie, którzy do dotyczącego obrządku należą, są uzdolnieni do pracy i liczą nie mniej jak 18, i nie więcej jak lat 60. Przypadająca robota, tak ciągła jak piesza, może być uiszczoną w naturze, lub spleconą według cen, jakie służyły za podstawę do obliczeń konkurencyjnych.“

Ewentualnie zaś, gdyby to było przyjętem, stawia tenże poseł drugą poprawkę, aby w alinei pierwszej wniosku komisji po słowie „ponoszą“ umieścić „po strąceniu kosztów roboty ciągłej i pieszej.“

Poseł Grocholski wnosi, aby w paragrafie tym między słowem „ponoszą“ a słowem „a to“, z opuszczeniem reszty między słowami temi w wniosku komisji znajdujących się słów, umieścić „parafianie.“ Oraz wnosi opuszczenie ostatniego ustępu tego paragrafu.

Poseł Gniewosz wnosi zamiast pierwszego ustępu tego paragrafu poprawkę następującą:

„Wydatki niepokryte środkami w §§. 1. do 7. wykazanemi, ponoszą ci parafianie, którzy należą do obrządku dotyczącego. Rozkład tych wydatków przypadających na członków gminy nastąpić ma według postanowień działu V. ustawy gminnej w ten sam sposób, jak rozkład innych wydatków gminnych.

Jeżeli parafia składa się z kilku gmin, obszarów dworskich lub części tychże, natenczas należy, gdyby inna umowa nie nastąpiła, rozłożyć koszta na każdą gminę i na każdy obszar dworski w stosunku do podatków bezpośrednich, niszcanych przez tych właścicieli obszarów dworskich lub ich części, tudzież przez tych członków gmin do parafii wcielonych, którzy do dotyczącego obrządku należą.“ — Drugi zaś ustęp ma być niezmieniony.

Poseł x. Trzeszczakowski wnosi, aby w §. 8. jako dodatkową alineę trzecią umieścić:

„Ma się ustanowić *onus reale* na gruncie, jeżeli przechodzi do innowiercy, albo z funduszu ogólnego.“

Przy głosowaniu upada najpierw wniosek posła x. Trzeszczakowskiego, następnie przyjmuje Izba kolejno obydwie ustępy wniosku posła Gniewosza, w skutek czego wnioski posła Starowiejskiego i posła Grocholskiego nie przychołzą pod głosowanie. Następnie przyjęto ostatnią alineę wniosku komisji; cały zatem §. 8. będzie brzmiał:

„Wydatki niepokryte środkami w §§. 1. do 7. wykazanemi, ponoszą ci parafianie, którzy należą do obrządku dotyczącego. Rozkład tych wydatków przypadających na członków gminy nastąpić ma według postanowień działu V. ustawy gminnej w ten sam sposób, jak rozkład innych wydatków gminnych.

Jeżeli parafia składa się z kilku gmin, obszarów dworskich lub części tychże, natenczas należy, gdyby inna umowa nie nastąpiła, rozłożyć koszta na każdą gminę i na każdy obszar dworski w stosunku do podatków bezpośrednich, uiszczanych przez tych właścicieli obszarów dworskich lub ich części, tudzież przez tych członków gmin do parafii wcielonych, którzy do dotyczącego obrządku należą.

Gminie wolno z funduszy własnych pokryć w całości lub w części wydatki przypadające na jej członków.“

Do §. 9. poseł Gniewosz wnosi zamiast ustępu drugiego wniosku komisji następującą poprawkę:

„Okoliczność ta nie uwalnia ich wszakże, wyjąwszy osobną umowę, od obowiązku konkurowania do wydatków na kościół i budynki parafialne (§. 1.)“

Poseł Krzeczunowicz, ewentualnie na przypadek odrzucenia wniosku posła Gniewosza, stawia poprawkę, aby w ustępie drugim tego paragrafu zamiast słów: „w jednym mieście lub miasteczku“ umieścić: „w jednej gminie.“

Po zamknięciu dyskusji przemawiają jako mowcy jeneralni: przeciw poseł x. Fortuna, za wnioskiem komisji poseł Kowbasiuk.

Po objaśnieniu udzielonem przez p. Komisarza rządowego, przy głosowaniu Izba przyjmuje najprzód pierwszy ustęp podług wniosku komisji, drugi zaś podług wniosku posła Gniewosza. Cały zatem § 9. brzmi:

„Kościoły filialne i zabudowania mieszkalne dla duchownych, którzy przy nich są exponowani, mają przy pomocy rozporządzalnego majątku kościelnego stawiać i utrzymywać ci, w których interesie kościoły te i zabudowania mieszkalne istnieć mają lub istnieją, jeżeli inne prawne zobowiązania w tej mierze nie zachodzą.

Okoliczność ta nie uwalnia ich wszakże, wyjąwszy osobną umowę, od obowiązku konkurowania do wydatków na kościół i budynki parafialne (§. 1.)“

§. 10. przyjęty wraz z poprawką posła Gniewosza, aby w drugim wierszu tego paragrafu zamiast słów „lub stowarzyszenie“ umieścić „stowarzyszenie lub gmina.“ §. 10. zatem co do ustępu pierwszego brzmi:

„Skarb Państwa, fundusz publiczny, stowarzyszenie lub gmina, mająca własność nieruchomą w obrębie jakiej parafii katolickiej, przyczynia się do zaspokojenia wydatków tejże parafii (§. 9.) w miarę podatków stałych z tej własności opłacanych.“

Drugi ustęp tego paragrafu przyjęto bez zmiany.

Przy §. 11. poseł x. Fortuna wnosi zamiast tego paragrafu poprawkę: „Dla diaka lub organisty obowiązani są parafianie pomieszkanie utrzymywać albo najmywać, jeśli inna umowa w tej mierze nie nastąpiła.“

Poprawka ta upada, a §. 11. przyjęty według wniosku komisji.

Do §. 12. wnosi poseł Wężyk, aby paragraf ten został uchylony; w razie zaś, gdyby się ten wniosek nie utrzymał, stawia tenże poseł ewentualny wniosek następujący:

„O ile zaś wydatki te nie dadzą się pokryć z tych źródeł, brakująca reszta dodaną zostanie z funduszu religijnego. Dodatek ten jednak łącznie z pokryciem w §§. 1. i 2. wskazanem, nie może przenosić rocznie przy parafiach obrządku łacińskiego kwoty 100 złr., a przy parafiach obrządku greckiego kwoty 50 złr.“

Poseł x. Szwedzicki wnosi jako dodatek do §. 12.: „aby główne miasta król. Galicyi, a mianowicie Lwów i Kraków, z tego ogólnego prawa były wyjęte, i aby wydatki na potrzeby kościelne i na utrzymanie sług kościelnych z funduszu religijnego, albo z majątku miejskiego w tych miastach były pokryte.“

Poseł x. Guszalewicz stawia wniosek ewentualny, aby po słowach „z tych źródeł“ z opuszczeniem następnego następu od „otrzyma“ do „kwoty 50 złr.“, umieścić „mają parafianie obowiązek, sami te wydatki ponosić. Rozłożenie na parafian dzieje się w miarę podatków stałych.“

Poseł Demkow stawia poprawkę, aby zamiast słów „otrzyma paroch“ umieścić „otrzyma urząd kościelny albo cerkiewny.“

Po zamknięciu dyskusji przemawiają mowcy jeneralni, a mianowicie: za wnioskiem komisji poseł Grocholski, przeciw poseł xiążę Sanguszko. Po objaśnieniach udzielonych przez p. Komisarza rządowego przystąpiono do głosowania. Poseł Wężyk cofa swoją ewentualną poprawkę, poprawki zaś postów x. Guszalewicza i Demkowa Izba odrzuca a §. 12. przyjmuje wedle wniosku komisji. Ustęp dodatkowy wniesiony przez posła x. Szwedzickiego upada.

Marszałek zamyka posiedzenie o godzinie 8 $\frac{1}{2}$ wieczorem.

Następne posiedzenie dnia 25. Kwietnia o godz. 10 zrana. Na porządku dziennym dalszy ciąg rozpraw nad nstawą o konkurencyi kościelnej; sprawozdania komisji o konkurencyi szkolnej; o zabezpieczeniu budynków kościelnych i szkolnych, i sprawozdanie komisji o ustawie wodnej.

L. Sapicha, w. r.

L. Wodzicki, w. r.

Z. Sawczyński, w. r.

Dalszy ciąg petycyj do dnia 24. Kwietnia 1866. r. wniesionych do Sejmu.

2662. Komitet zapomogi głodowej w powiecie oleskim, przez posła Hubickiego, o zarządzenie śledztwa w celu wykrycia źródła pochodzenia skargi pod dniem 23. Marca b. r. do Sejmu wniesionej, rzucającej obelgę na tenże komitet i na xiędza po za obrębem komitetu.
2663. Gmina Zabrzeż, przez posła Żabińskiego, upomina się o polauę, Kiczora zwaną, o pobór drzewa opałowego z lasów kamienieckich i zwrócenie funduszu gromadzkiego z kasy podatkowej w Krościenku.
2664. Gmina Chodorów, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2665. Gmina Suchrów, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2666. Gmina Wołczatycze, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2667. Gmina Nowosielce, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2668. Gmina Podliski, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2669. Gmina Bukowina, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2670. Gmina Mołodyńcze, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2671. Gmina Zagóreczko, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2672. Gmina Dobrowlany, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2673. Gmina Borodczyce, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2674. Gmina Zalesce, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2675. Gmina Czartorja, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2676. Gmina Poddniestrzany, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2677. Gmina Stankowce, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2678. Gmina Turzanowce, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2679. Gmina Horodyszczce królewskie, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2680. Gmina Laszki dolne, przez posła Bocheńskiego, o zapomogę tytułem pożyczki.
2681. Gmina Hajworonka, przez posła x. Kuryłowicza, o zapomogę i pożyczkę.
2682. Gmina Mrowle, przez posła Liszcza, o zniesienie mesznego za wynagrodzeniem.
2683. Gmina Żurawno, przez posła hr. Russockiego, ponownie o zapomogę.
2684. Gmina Soroki przez posła Kowbasiuka, o zapłatę za robocizną koło drogi horodniecko - stanisławowskiej.
2685. Gminy Czarnokońce wielkie i Wola czarnokoniecka, przez posła Borysikiewicza, o zapłatę za robocizną przy drodze skalsko - czortkowskiej.
- Z tych liczby 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 2681 i 2683 odsyłają się wprost do Wydziału krajowego.
-

